

Міністерство освіти України
Академія наук України
Академія інженерних наук України
Львівський політехнічний інститут
Львівський державний університет
Український термінологічний центр (США)

Т Е З И

1-а Міжнародна наукова конференція
**“ Проблеми української науково-
технічної термінології ”**

Вересень 22...25, 1992

Україна, Львів

(К.Шенфер, В.Кулебакін, Ю.Чечет), і тому її вплив на творення української термінології не міг бути надто помітним.

Проведений аналіз перших українських електротехнічних термінів дозволяє провести порівняння їх із сучасною термінологією та констатувати: 1) хоча першоджерелами при їх створенні була німецька та французька технічні літератури, кількість запозичених чужомовних термінів невелика (*гар-паз, періоди, бляха, мотор, альтернатор* тощо); 2) практично відсутня термінологія російського походження; 3) помітна тенденція уникати іноземних загальноприйнятих технічних назв, якщо їх можна замінити українськими (*гальмівник, поземне та прямовисне виконання, переплетений стрижень* тощо); 4) в основному використовуються суто українські назви (*звій, обвитка, прозір, вальниця* та ін.).

Українська електротехнічна термінологія 20-их років заслуговує найуважливішого вивчення з метою повернення до офіційного вжитку багатьох дуже влучних українських термінів, незаслужено забутих чи замінених російськими й іншомовними назвами.

Юрій СТАРОВОЙТ

(Україна, Вінниця, політехнічний інститут)

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ПРОБЛЕМА ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ СТИЛІСТИКИ

Перш ніж ставити питання, пов'язані зі становленням та свідомим розвитком науково-технічного стилю, необхідно вирішити ряд теоретичних проблем, що стосуються положення функціональної стилістики взагалі в системі сучасної лінгвістичної науки та пов'язаних з ним практичних заходів.

Оскільки ми й досі в значній мірі знаходимось під впливом російської лінгвістичної науки, доцільно буде коротко розглянути ситуацію, що склалася в русистиці, щоб уникнути значної частини помилок, які можуть нас підстерігати як на ниві розробки теоретичного фундаменту, так і в практичному втіленні теорії.

В.В.Виноградов, визначаючи стиль як "комплекс типових ознак", запропонував поділити коло проблем стилістики на стилістику мови, мовлення та художньої літератури. Цей різноплановий поділ, антикласифікаційний характер якого все частіше починають визнавати дослідники [1], став своєрідною теоремою Ферма нашої науки і нерідко приводить до штучного ускладнення стилістичної проблематики. І хоч погляди на мову як на систему систем, яку можна поділити на функціональні різновиди, в цілому потрібно визнати плідними, намагання максимально об'єктивно розсортувати різноманітний матеріал за запропонованими дослідниками ознаками проводять у безвихідь. Як відзначає В.В.Одинцов, "функціональна стилістика не знає, що робити з звичайними текстами, вбачаючи в них суміш різних стилів" [2]. Різні спроби розглядати стиль як ідеал, на який рівняється кожний і який у спілкуванні ніколи не реалізується повністю (Д.Н.Шмельов, Н.А.Фатєєва), визнання складності розмежування стилів, про взаємопроникнення яких писав ще В.В.Виноградов, не вирішують проблеми. Тут доцільно провести паралель з музикою: в реальному творі витримати чистий мажор, гама якого є чи не найгармонійнішою системою в світі, дуже важко - часто виходить суха, дидактично нудна мелодія. Слід погодитися і з тим фактом, що "в значній мірі великі майстри стилю були слабкі в граматиці і зовсім не знали чи не хотіли знати стилістики" [3], що тільки сприяло розвиткові стилістичних ресурсів.

Доводиться визнати, що на поглядах радянських лінгвістів у значній мірі позначився класовий підхід до подібних питань в гуманітарних науках, який привів до поривання визначати перш за все сфери спілкування та пов'язані з ними підсистеми мови, ігноруючи при цьому те знамените й непохитне бюффонівське положення, що стиль - це перш за все сама людина.

Причин функціонального розшарування мови на підсистеми можна знайти багато. Цьому питанню присвячені сотні публікацій, що позбавляє нас необхідності розглядати їх детально. Вважаємо лише за потрібне відзначити, що в основі цього розшарування варто вбачати перш за все причини естетичного характеру. Питання про зв'язок естетичного та стилістичного порушувалося багатьма дослідниками (В.А.Чабаненко,

В.А.Звягінцев, І.К.Білодід, І.Є.Грицютенко, І.Р.Гальперін). Однак мова велася більш про естетичну функцію мови. Ми ж розглядаємо естетику не в плані вчення про прекрасне як додатку до мистецтвознавства, що зараз дуже поширено в літературі, а як важливу складову частину філософії - сферу емоційного пізнання світу. Кожен вид людської діяльності охоплюється і відповідним естетичним ореолом, що не могло не відбитися на мові. Такий погляд дозволяє пояснити і боротьбу стилів в літературній мові у процесі її розвитку, що в значній мірі є боротьбою смаків.

Щодо практичних заходів, що стосуватимуться розвитку українського науково-технічного стилю, то російськомовна атмосфера більшості вузів, дослідницьких інститутів та підприємств, що панувала дотепер, примушує нас в першу чергу розробити велику серію термінологічних словників на основі вже існуючих текстів. Таким чином, проблема в значній мірі буде набувати лексикографічного відтінку. У плані синтаксису варто було б обмежитись лише загальними рекомендаціями щодо побудови речень, тоді як деталі відпрацьовуватимуться освіченими носіями української літературної мови.

Література

1. Совещание "Стили языка и стили речи как явление функционально-стилевой дифференциации". - ФН, 1984, №5. - С. 88.
2. Одинцов В.В. Стилистика текста. - М.: Наука, 1980. - С. 53.
3. Пешковский А.М. Избранные труды. - М.: Учпедгиз, 1959. - С. 154.

Ірина КОЧАН

(Україна, Львів, університет)

ЗАСАДИ ВИРОБЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Українське термінознавство має цікаву історію та своєрідну специфіку творення і формування. Його початки датуються

З М І С Т

П Л Е Н А Р Н І Д О П О В І Д І

Анатолій ШИДЛОВСЬКИЙ На ниві термінології діяти активно	3
Анатоль ВОВК Термінологічна праця української діаспори в роках 1950...1990	5
Таміла ПАНЬКО Концептуальні засади розбудови української науково-технічної термінології	7
Марія ГАНІТКЕВИЧ Принципи та методи укладання українських науково-технічних термінологічних словників	9
Христіан ГАЛІНСЬКИЙ Царини знань та планування термінології	11
Володимир ПЕРХАЧ Про українську науково-технічну термінологію	12

С Е К Ц І Й Н І Д О П О В І Д І

СЕКЦІЯ 1 ІСТОРІЯ, СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНОМОВНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО СТИЛЮ

Ярослав ДРАГАН, Анатолій ОРЛОВСЬКИЙ Традиції і системність побудови наукової термінології	15
Людмила СИМОНЕНКО Основні етапи розвитку української термінологічної лексикографії	17
Іван АНДРЕЙКО, Лев ГЛУХІВСЬКИЙ Українська електро-технічна термінологія 20-их років у світлі сучасного словотворення	19
Юрій СТАРОВОЙТ Розвиток української мови як проблема функціональної стилістики	20
Ірина КОЧАН Засади вироблення української наукової термінології	22